

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIwersytetu MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ
W LUBLINIE

BIULETYN BIBLIOTEKI UMCS

ROK XXIV

NR 3 1976

LUBLIN

1977

KOLEGIUM REDAKCYJNE

**Mieczysława Adrianek, Teresa Gaworczyk,
Zdzisław Kowalski (przewodniczący), Stefan Pawelec**

Projekt okładki: Zbigniew Józwik

BIULETYN BIBLIOTEKI UMCS

Rok XXIV

1976 • Nr 3

czas. 2913 / 24 / 3

S p i s t r e ś c i

Str.

Problemy typologii współczesnej książki radzieckiej /Teresa Gaworczyk, Maria Jasienowicz/	1
Z artystycznych osiągnięć drukarstwa na ziemiach ruskich w XVI - XVIII w. /Maria Wilczyńska/	11
Muzea książki w Związku Radzieckim /Maria Jasienowicz/	14
Pierwsze międzynarodowe targi książki w Moskwie 1977 r. /Maria Jasienowicz/	20
Zautomatyzowany system zarządzania Państwową Publiczną Biblioteką Naukowo-Techniczną w Moskwie /Irena Pawelec/	22
Moskiewski program kształcenia pracowników informacji /Stanisława Wojnarowicz/	27
Recenzja: Oleg A. Kuznecov, Automatizacja w bibliotekach. Moskwa 1975 /Teresa Gaworczyk/	29
Kronika Biblioteki UMCS: 1 I - 30 /I 1976 /Maria Wilczyńska/	32

PROBLEMY TYPOLOGII WSPÓŁCZESNEJ KSIĄŻKI RADZIECKIEJ. ¹

Typologia jest jednym z rodzajów klasyfikacji zjawisk rzeczywistości i służy nie tylko systematyzacji wiedzy, ale również, poprzez wykazanie prawidłowości - stwarzaniu teorii badanych obiektów. Typologia książki jest jednym z podstawowych problemów współczesnego księgoznawstwa, którego rozwiązanie posiada zasadnicze znaczenie dla wszystkich zagadnień związanych z książką. Księgoznawstwo jest bowiem dyscypliną naukową a poza tym rosnąca z roku na rok produkcja wydawnicza wymaga stworzenia schematów typizacji książki dla celów czysto praktycznych. Wprawdzie wielu przedstawicieli licznych gałęzi nauki o książce podejmowało zagadnienie jej klasyfikacji, nie doprowadziło to jednak do stworzenia logicznie uzasadnionych schematów typologicznych.

Zagadnienia typologii książki należą do szczególnie często podejmowanej problematyki współczesnego księgoznawstwa radzieckiego, wywołując żywe dyskusje wśród fachowców, których postulaty stanowią pewien krok w kierunku uporządkowania tej zawiłej problematyki.

Ważnym etapem w badaniach zagadnień typologii książki była druga wszechzwiązkowa konferencja w 1974 roku, która w dużym stopniu dotyczyła spraw typologii. Zaznaczyły się na niej dwa stanowiska: tendencje do typizacji opartej o cechy bądź formalne bądź treściowe wydawnictw oraz podział wydawnictw przy przyjęciu jako kryterium ich czytelności i recepcji. W sumie wygłoszono na konferencji 140 referatów; 30 z nich poświęconych było problemom typologii książki. Żaden referat jednak nie podał schematów w pełni przydatnych dla praktycznego podziału wydawnictw.

Zagadnieniami typologii wydawnictw zajmują się twórcy tablic klasyfikacji biblioteczno-bibliograficznej, autorzy

1. Przy opracowaniu wykorzystano artykuł I.G. Morgenšterna: Problemy typologii sovremennoj knigi. Kniga 1975 Sb.30 s. 38 - 54

podręczników z zakresu bibliotekoznawstwa i bibliografii, specjaliści statystyki drukarskiej i wydawniczej oraz pracownicy informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej. Żadna z prac będących wynikiem rozważań typologicznych nie wyjaśnia jednak sprawy do końca. W UKD, na przykład, rozpatruje się kilka dziesiątków określników wydawnictw dla oddania ich poligraficznej lub treściowej formy. Istnieją typowe podziały biblioteczno-bibliograficznej klasyfikacji, które jednak, podobnie jak w UKD, nie są oparte na logicznie uzasadnionym układzie. W każdym z nich przeważa wyraźnie pragmatyczne podejście do spraw klasyfikacji. Duże biblioteki prowadzą statystykę zbiorów według głównych rodzajów dokumentów, określonych metodami ich opracowania, przechowywania i udostępniania.

Wszelchwiązkowa Izba Książki przygotowując statystykę wydawniczą dzieli całą produkcję książkową na: książki i broszury, drukowaną grafikę, nuty i mapy, wadawnictwa periodyczne, ciągłe i gazetowe. Wszystkie objęte państwową statystyką książki i broszury dzieli się według ich przeznaczenia na literaturę: masową, polityczną, naukową, popularno-naukową, przemysłową, instruktażową, podręcznikową, programową, metodyczną, literaturę piękną, literaturę dla dzieci a także oficjalno-dokumentalną. Schemat ten wzięty jest z podręcznika z zakresu sztuki wydawniczej. V.A. Markusa "Organizacja i ekonomika izdatelskogo dela" Moskwa 1971. Wyżej wymienione schematy, chociaż użyteczne dla praktyki, nie posiadają jednak dostatecznie logicznej budowy. Również wykładowcom biblioteczno-bibliograficznych przedmiotów na studiach wyższych nie udało się stworzyć logicznej jednolitej typologii. Podręcznik "Bibliotecznye fondy i katalogi" Moskwa 1961 wszystkie wydawnictwa dzieli w sposób następujący: materiały i dokumenty urzędowe, prace naukowe, literatura popularno-naukowa, podręczniki i pomoce do nich, informatory, słowniki, encyklopedie, literatura techniczno-przemysłowa, literatura przeznaczona do wymiany. W później wydanym podręczniku "Bibliotecznye fondy" Moskwa 1967 wykazano następujące działy: materiały urzędowe, prace naukowe i monogra-

ficzne; literatura popularno-naukowa, podręczniki i ich pomoce itd. We wszystkich wymienionych podręcznikach brak jest uzasadnień logicznych przedstawionych schematów.

Nieco inne podejście do zagadnień klasyfikacji książki reprezentują przedstawiciele informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej, którzy również podają wiele różnych schematów, przystosowując je do potrzeb działalności informacyjnej. Najbardziej reprezentatywnym dla tej grupy twórców systemów klasyfikacji dokumentów jest V.I. Małysev, który w swojej pracy "Otnositelno ponjatija "techničeskaja literatura" i "specialnye vidy techničeskoj literatury" opublikowanej w czasopiśmie "Naučnye i techničeskie biblioteki SSSR" 1971 nr 6, rozważa klasyfikację dokumentów w trzech aspektach, czyli wg: rodzajów twórczej działalności /literatura piękna, polityczna, techniczna, naukowa, przekładowa itd. /, dziedzin wiedzy/ filologiczna, fizyczna, chemiczna, biologiczna itd./, wg przeznaczenia/ podręczniki, wydawnictwa informacyjne, statystyczne itd./

Przykłady proponowanych schematów można by mnożyć. Żadnemu z nich nie można zarzucić naruszenia ogólnych zasad klasyfikacji wydawnictw, bo takich zasad dotąd nie ustalono. Oficjalny dokument w tym zakresie /GOST - 16447 - 70/ został wprowadzony dopiero w roku 1971: "Wydawnictwa podstawowe. Podstawowe rodzaje. Terminy i określenia". Zawiera on jednak informacje bardzo ogólne i w zasadzie nie uściśla wielu istotnych terminów.

W rozwiązywaniu typologicznych problemów przeszkadza nie uporządkowana jeszcze terminologia księgoznawcza. Wynikiem tego stanu rzeczy jest równorzędne używanie w specjalistycznej nawet literaturze czyli literaturze księgoznawczej takich terminów jak "rodzaj wydawnictwa" i "rodzaj literatury", "typ wydawnictwa" i "typ literatury" itp. Przede wszystkim zaś samo pojęcie "książka" jest wieloznaczne. Zacierają się też różnice między rodzajami wydawnictw na skutek pojawiania się nowych współczesnych środków powielania. Różnorodne formy publikacji jak preprinty, przekłady artykułów z czasopism itp., spowodowały dużą trudność w rozgraniczeniu wydawnictw drukowanych i rękopisów.

Poza tym niezadawalający stan w zakresie topologii książki jest wynikiem konieczności ujęcia bogactwa świata współczesnych wydawnictw w schematy o ograniczonej możliwości ściśle-go sklasyfikowania wydawnictwa. Powoduje to grupowanie w jednym rzędzie różnorodnych wydawnictw oraz stosowanie krzyżujących się kryteriów ich podziałów. W ten sposób zostają często naruszone elementarne zasady logiki.

Przedstawiona sytuacja w dziedzinie typologii książki wskazuje na konieczność opracowania podstawowych zasad klasyfikacji. Wg teoretyka bibliografii Izaaka Morgensterna, docenta Czelabińskiego Instytutu Kultury, schematy typologii powinny odznaczać się: socjologicznym ujęciem zagadnień klasyfikacji, logicznym uzasadnieniem zasad podziału oraz uniwersalnością, przejawiającą się w możliwości zastosowania schematów do wszystkich dziedzin księgoznawstwa. Ostatnim wymogiem stawianym przez Morgensterna prawidłowemu sohematowi klasyfikacji jest zdolność odzwierciedlania w nim głównych elementów książki. Warunkiem szybkiego opracowania typologii jest dostosowanie jej do współczesnej książki. Schematom należy zabezpieczyć dostateczną stabilność, ale równocześnie elastyczność, pozwalającą na dostosowanie ich do bieżącej produkcji wydawniczej. Zasadniczym warunkiem tworzenia schematów jest zdefiniowanie podstawowych pojęć jak "typologia", "typizacja", "książka", "utwór", "wydawnictwo", "literatura", "produkcja wydawnicza" itp. Przez typologię rozumie się znajomość kategorii książki, jej rodzajów, logicznych zależności. Typizacja zaś to proces przydzielania utworów lub wydawnictw do przedstawionych w schematach kategorii. Najtrudniej określić główny przedmiot typologii czyli pojęcie "książka". Wielu autorów stara się ją zdefiniować. Wśród nich znany księgoznawca Barsuk definiuje książkę jako "wytwór piśmienniczy i drukarski, stanowiący produkt poznania ideowo-duchowego życia społeczeństwa, jeden z podstawowych środków chronienia, rozprzestrzeniania i rozwoju wszystkich form ideologii, oręż walki społecznej, wychowania, organizacji i formowania społecznego myślenia, narzędzie naukowych i technicznych procesów". Definicja ta charakteryzuje jedną tylko, chociaż zasadniczą, stronę

książki - jej treść. Jej autor zdaje sobie sprawę z konieczności zdefiniowania książki również pod względem formy. Przedstawiona próba określenia książki jest przykładem, jak trudno jest zdefiniować tak złożone zjawisko jak książka.

Przy rozważaniach na temat pojęcia książki należy pamiętać, że książka to:

- 1/ realnie istniejące zjawisko, obiekt badań księgoznawczych
- 2/ element rzeczywistości łączący w jedną całość duchową treść i materialną formę
- 3/ w szerszym znaczeniu - złożony przedmiot badań księgoznawczych oraz, w znaczeniu węższym - nieperiodyczne wydawnictwo o objętości większej niż 48 stron.

Określając pojęcie "książka" należy uwzględnić: po pierwsze - specyficzne cechy powstawania i istnienia książki we współczesnym świecie, po drugie - cechy odróżniające książkę od innych współczesnych środków przekazywania informacji. Książka powstaje, żyje, spełnia swoją funkcję jako odmiana dokumentu tj. "materialnego obiektu, zawierającego utrwaloną informację i przeznaczoną do przekazywania jej w czasie i w przestrzeni". Jako dokument, książka posiada następujące cechy: możliwość wizualnej i dotykanej /dla niewidomych/ percepcji zawartej w niej treści, możliwość spostrzegania w indywidualnym tempie, adres do abstrakcyjnego czytelnika, obowiązkowy etap redakcyjno-wydawniczy przygotowania utworu oraz jego powielania, przeznaczenie nie do celów użytkowych /jak w przypadku druków akcydensowych/, lecz do szerszego udostępniania, wreszcie - książka powstaje dzięki różnorodnym sposobom reprografii, powielania, kopiowania. Wymienione cechy książki odróżniają od rękopisów, filmów, taśm i innych dokumentów, będących również nośnikami informacji. Istotne dla współczesnej książki jest to, że materializuje się ona głównie jako wydawnictwo. Dopóki utwór nie jest opublikowany, nie przekształcił się w publikację, pozostaje "przedmiotem, rzeczą samą w sobie". Publikacja jest więc formą istnienia współczesnej książki, której głównym celem jest docieranie do

wszystkich potencjalnych czytelników. Zatem pojęcie "książka" zawiera w sobie pojęcie "utworu" i "wydawnictwa". Kiedy utwór przejdzie etap redakcyjno-wydawniczy i poligraficzny, staje się wydawnictwem. We wszystkich dziedzinach, które zajmują się książką /statystyka druków, bibliografia, handel, bibliotekarstwo/ zachodzą procesy typizacji książki czyli podziału wydawnictw według formy, języka, przeznaczenia i innych cech z pominięciem treści. W zależności od potrzeb ta typizacja jest różna. Wydawcy dzielą publikacje wg ich wydań, bieżąca statystyka wydawnicza uznaje za samodzielne wydawnictwo oddzielny tom, biblioteki uznają dzieła wielotomowe za całość. Biblioteki biorąc pod uwagę potrzeby czytelnicze uzasadniają konieczność częstego stosowania typizacji publikacji przede wszystkim z punktu widzenia ich przeznaczenia. Informatycy dzielą dokumenty na opublikowane i nie opublikowane, pierwotne i wtórne, rozpatrując te ostatnie jako rezultat powielenia informacji zawartych w dokumentach pierwotnych. Dla historyków książka jest jednym z piśmienniczych źródeł, służących poznaniu przeszłości.

Wielość istniejących stanowisk w zakresie typizacji książki nie powinno przeszkadzać w stworzeniu ogólnych podstawowych schematów, które zadowolilyby potrzeby licznych dziedzin nauki o książce oraz służyły celom praktycznym. Schematy te powinny uwzględniać treść i formę książki oraz przeznaczenie, czyli opierać się na głównych elementach książki, nie wykluczając możliwości stworzenia dopełniających systemów typologii. Zatem podstawą typologii powinny być z jednej strony utwory wydzielone wg cech treściowych, z drugiej - wydawnictwa określone ich cechami formalnymi.

Treść utworu może być wyrażona różnym systemem znaków, które warunkują percepcję tej treści. Zależnie od rodzaju znaków utwory można podzielić na: tekstowe, graficzne, kartograficzne i nutowe. Tekst składa się z połączenia liter, cyfr i innych znaków służących do wyrażenia pojęć; publikacje graficzne, kartograficzne i muzyczne zwykle towarzyszą tekstowi, który pomaga zrozumieć całość. Jeśli np. w ślad za nutami

pieśni został wydrukowany jej tekst, wówczas mamy dwa utwory.

Następny podział utworów może być dokonany wg ich adresatów. Ze względu np. na wiek czytelnika utwory dzielimy na publikacje dla dorosłych i dla dzieci.

Przyjmując jako kryterium typologii wydawnictw ich przeznaczenie wydzielaemy następujące rodzaje utworów: literatura oficjalna, literatura masowa o charakterze politycznym, naukowa, popularno-naukowa, przemysłowa, dydaktyczna, informacyjna, literatura piękna, krytyczna oraz literatura reklamowa. Przeznaczeniem literatury oficjalnej jest kierowanie procesami rozwoju społeczeństwa, masowo-politycznej - wszechstronne wyrażanie procesów społecznych celem wpływania na te procesy, naukowej - rozpowszechnianie wyników i osiągnięć naukowych, popularno-naukowej - propaganda i rozpowszechnianie wiadomości przede wszystkim naukowych, przemysłowej - rozwijanie przemysłowej i praktycznej działalności dydaktycznej - nauczanie, kształcenie i samokształcenie, informacyjnej - docieranie do faktograficznych i bibliograficznych wiadomości, literatury pięknej - estetyczny rozwój i wzbogacenie osobowości, krytycznej - ocena opublikowanych utworów, reklamowej - informowanie o towarach. W wyróżnianiu powyższych typów literatury wiele jest jeszcze wątpliwości, np. większość utworów literatury pięknej posiada wartość poznawczą; na rozwój procesów społecznych wpływa nie tylko literatura polityczno-masowa. Zatem najważniejszym momentem jest to, dla kogo autor lub wydawca przeznaczają utwór, a dla jakich celów może być on wykorzystywany. W praktyce typizacji spotyka się niemało trudności przy przydzielaniu danego utworu do naukowej czy popularno-naukowej, naukowej czy krytycznej, oficjalnej czy przemysłowej literatury. Mimo istnienia wielu prac na ten temat, nie opracowano dotąd właściwych, bezbłędnych metod typizacji.

Obok przeznaczenia ważnym kryterium typologii książki może być również język utworu, które to kryterium pozwala dzielić wszystkie teksty na oryginalne i przekładowe. Posiada to szczególne znaczenie przy ocenie dorobku kulturalnego państwa, republiki, narodowości, wyrażonego w produkcji wydawniczej. Stosunek

literatury oryginalnej do przykładowej zmienia się w historycznym rozwoju danego narodu. Miernikiem wzrostu socjalnego i kulturalnego społeczeństwa jest wzrost literatury oryginalnej, szczególnie w dziedzinie nauki i literatury pięknej.

W procesie poszukiwań bibliograficznych jako istotna cecha występuje autorstwo publikacji. Z tego punktu widzenia wszystkie publikacje można podzielić na: autorskie i anonimowe. Podział ten jest ważny przy opisie i katalogowaniu książek, przy czym w przypadku katalogowania książek należy stosować bardziej szczegółowe rozróżnianie autorstwa, zależnie od ilości twórców tekstu książki.

Biorąc pod uwagę kryterium ilościowe wydawnictw dzielimy je na pierwodruki i wydania dalsze; te ostatnie są świadectwem uznania wartości utworu i zainteresowania nim czytelników.

Istnieje jeszcze jedna cecha utworu, wg której również często klasyfikuje się literaturę; cechą tą jest rodzaj utworu. Rozróżnia się takie rodzaje utworów jak: artykuły, monografie, podręczniki, informatory, recenzje itp. Tego typu podział stosowany jest zarówno przez autorów jak i czytelników. Rodzaj utworu nie jest jednak poprawnym kryterium podziału literatury, ponieważ określone rodzaje literatury związane są z odpowiednimi typami literatury np. monografie i recenzje są charakterystyczne dla literatury informacyjnej, wypisy - dla dydaktycznej itd. nie mówiąc już o rodzajach literatury pięknej. Poza tym artykuły posiadają cechę uniwersalności i można je zdefiniować jako "naukowy, literacki lub inny utwór wchodzący w pracę zbiorową, periodyczne lub ciągłe wydawnictwo, jako samodzielna całość".

Podsumowując wymienione kryteria podziału utworów można więc wyszczególnić następujące ich rodzaje: wiek adresata utworu i przeznaczenie utworu, jego język oraz ilość wydań. Wszystkie inne cechy podziału posiadają charakter cech uzupełniających i powinny być uwzględniane przy tworzeniu schematów dodatkowych.

Przechodząc od zagadnień typizacji utworów do typizacji

produkcji wydawniczej należy przede wszystkim wskazać na najczęściej w tym wypadku stosowane kryterium - kryterium częstotliwości ukazywania się publikacji. Wg tego kryterium publikacje dzielimy na: nieperiodyczne, periodyczne i ciągłe. Wprawdzie i tutaj wyłaniają się trudności, ponieważ niektóre rodzaje wydawnictw w jednakowym stopniu mogą być uznane za periodyczne jak i nieperiodyczne, nie wyklucza to jednak możliwości stosowania kryterium częstotliwości.

Wśród wydawnictw nieperiodycznych możemy wyróżnić: wydawnictwa jednotomowe, wielotomowe i seryjne. Natomiast biorąc pod uwagę objętość, wydawnictwa nieperiodyczne dzielą się na: książki /więcej niż 48 stron/, broszury/ 5-48 str./ulotki/ 1-4 str./ i wydawnictwa ulotne. W zależności od struktury wydawnictw nieperiodycznych można podzielić na: monowydawnictwa /składające się z jednego utworu/ i poliwydawnictwa/ składające się z wielu utworów/. Zarówno monowydawnictwa jak i poliwydawnictwa mogą być jednotomowe lub wielotomowe.

Podstawowymi rodzajami wydawnictw periodycznych są czasopiśma i gazety. Międzynarodowa statystyka druków zalicza do wydawnictw periodycznych również wydawnictwa ciągłe, które jednak nie posiadają ważnej w tym wypadku cechy periodyczności t.j. regularności wychodzenia.

Otrzymany w ten sposób schemat typizacji wydawnictw ujawnia tylko ich cechy zewnętrzne, nie uwzględniając wewnętrznej strony czyli treści i charakteru wydawnictwa i nadaje się do równoczesnego stosowania z podziałem wg cech czyli charakteru utworów. Dotyczy to zwłaszcza wydawnictw nieperiodycznych, które można dzielić podobnie jak utwory na: tekstowe, kartograficzne, wydawnictwa dla dorosłych i dla dzieci, oryginalne i przekładowe, oficjalne, masowo-polityczne, naukowe, popularno-naukowe itp. Wydawnictwa nieperiodyczne można prócz tego podzielić na wydania pierwsze i wydania dalsze.

Inaczej przedstawia się zagadnienie w przypadku wydawnictw periodycznych, do których nie odnosi się pojęcie wydawnictwa graficznego, kartograficznego bądź nutowego, nie ma bowiem

czasopism kartograficznych, muzycznych itp., choć w nich zawarte utwory nietekstowe. Ponadto współczesne czasopisma nie są wznawiane. Jeżeli ponownie wydaje się dawny periodyk otrzymuje się wydawnictwo nieperiodyczne, o określonej z góry objętości.

Wydawnictwa periodyczne, podobnie jak i nieperiodyczne, można podzielić wg ich przeznaczenia, czyli na: masowo-polityczne, popularno-naukowe itp. lub wg dziedzin wiedzy: czasopisma lekarskie, prawnicze, wojskowe, rolnicze itp. Wg rodzajów czytelników, dla których są przeznaczone, wyróżniamy np. czasopisma dla dzieci, dla kobiet, dla młodzieży.

Statystyka druków wyróżnia wśród wydawnictw periodycznych: czasopisma, gazety, biuletyny itp. i grupuje wg ich zasięgu terytorialnego, jak: wszechzwiązkowa, republikańskie, okręgowe, obwodowe, miejskie itp. Statystyka posługuje się również podziałem dokonywanym wg częstotliwości ukazywania się wydawnictw periodycznych /roczniki, półroczniki, kwartalniki, miesięczniki itd./.

Obok podziału wydawnictw periodycznych wg cech wyżej wymienionych, teoretycy żurnalistyki sięgają głębiej, do treści czasopism i dokonują podziału drukowanych na łamach czasopism jednostek piśmienniczych na: artykuły, notatki, recenzje, sprawozdania, wywiady, reportaże, przeglądy prasy, felietony itd.

Przechodząc do podsumowania wymienionych zagadnień należy zaznaczyć, że rozwiązanie problemów typologii współczesnej książki sprowadza się do trzech rodzajów procesów: typizacji, zestawień typologicznych charakterystyk utworów i wydawnictw oraz przeprowadzania analizy typologicznej księgozbiorów.

Typizacja jest procesem klasyfikowania wydawnictw wg różnego rodzaju cech: znaków użytych do wyrażenia treści, przeznaczenia, formy poligraficznej, języka, rodzaju autorstwa, kolejności wydań i innych. Typizacja jest zwykle stosowana do bieżącej produkcji książek np. statystyk druków i dokonywana jest na podstawie schematów typologicznych, opracowanych dla potrzeb księgoznawstwa i bibliografii, jest więc

ściśle związana z typologiczną charakterystyką utworów i wydań. Charakterystykę typologiczną stosuje się przy opracowaniu bibliografii narodowej, przy wydawaniu kart drukowanych, sporządzaniu katalogów i opisów bibliograficznych. Analiza typologiczna pomaga wszechstronnie scharakteryzować wydawnictwo w oparciu o zawarte w nim bogactwo informacji i dlatego posiada duże znaczenie.

Zadaniem typologii książki jest zatem stworzenie ogólnych i szczegółowych schematów typologicznych, które będą wielką pomocą dla czytelników książki, zajmujących się typizacją stale rosnącej produkcji wydawniczej. Schematy te będą służyły również działalności informacyjnej, zwłaszcza w zakresie tworzenia i funkcjonowania systemów informacyjno-wyszukiwawczych.

O wadze problemu typologii książki świadczy stale rosnąca literatura na ten temat oraz poświęcone tym zagadnieniom spotkania międzynarodowe. Również w Warszawie odbyło się międzynarodowe spotkanie ekspertów krajów socjalistycznych de bieżącej bibliografii narodowej /21-26.IV.1975/, którego tematem była typologia dokumentów.

MARIA WILCZYŃSKA

Z ARTYSTYCZNYCH OSIĄGNIĘĆ DRUKARSTWA NA ZIEMIACH RUSKICH w XVI - XVIII w.¹

Pierwsze druki cyryliczne ukazały się pod koniec XV w. i w I połowie XVI wieku i pochodziły z oficyn pozaruskich tj. polskiej - Szwaipolta Piola, praskiej i wileńskiej - Franciszka Skoryny oraz południowosłowiańskiej - Młicha Makarego.

¹ Materiały do niniejszego artykułu zaczerpnięto z opracowań: Jakim Prochorowicz Zapasko: *Mistactvo knigi na Ukraini v XVI-XVIII L'viv 1971, s.307.*

Drukarstwo dawnej Polski od IV do XVIII w. z. 6: Małopolska - ziemie ruskie. Wrocław 1960, s. 258.

Najstarsze zaś zabytki ruskiej sztuki drukarskiej pochodzą z II połowy XVI w. i związane są z działalnością pierwszego rosyjskiego, a także ukraińskiego drukarza - Iwana Fedorowa, który w roku 1574 wydał we Lwowie dwie książki "Apostoł" i "Bukwar". Jego twórczość odegrała dużą rolę w rozwoju rosyjskiej typografii i sztuki zdobniczej.

W porównaniu z Rosją, drukarstwo ruskie, zlokalizowane na terenie dzisiejszej Ukrainy, było bardziej rozwinięte i reprezentowane przez liczne oficyny. Główne ośrodki drukarstwa ruskiego to: Kijów, Lwów, Czernihów, Poczaїв, Uniów, Ostróg i Stratyń.

Najpotężniejszą i twórczo najaktywniejszą była Drukarnia Kijowsko - Pieczerskiej Ławy, zatrudniająca duży zespół wykwalifikowanych drukarzy i mistrzów sztuki zdobniczej. Jej wydawnictwa ze względu na ukształtowanie typograficzne i artystyczne były wzorem dla innych oficyn. Dużą rolę odegrała również Lwowska Drukarnia Bractwa Stauropigialnego, która działała w ówczesnym centrum kulturalnym i kontynuowała tradycje Fedorowa.

Z uwagi na to, że Ukraina w swojej przeszłości przeżywała burzliwe dzieje, trudno dokładnie ustalić całą produkcję ówczesnych oficyn. Dotychczas zidentyfikowano ok. 1400 druków oorylickich, stanowiących osobne wydania.

W zakresie pisma i kroju czcionek drukarstwo ruskie od czasów Fedorowa do końca XVIII w. nie odnotowało większego rozwoju. Natomiast wprowadziło kursywę i stworzyło po raz pierwszy we wschodniosłowiańskim drukarstwie druk nitowy/ok.1700 r./.

Najwątliwym osiągnięciem drukarstwa ruskiego jest zarówno typograficzne ukształtowanie druków, wyrażające się w przejrzystej i starannej kompozycji, jak i bogate, oryginalne wykończenie zdobnicze, co czyni ruską książkę cyrylicą dziełem artystycznego rzemiosła w pełnym tego słowa znaczeniu.

Druki ruskie posiadają bogato zdobione arkusze tytułowe, liczne winiety, ozdobne inicjały oraz ilustracje tekstowe w postaci tablic.

W XVI - XVII w. w zdobnictwie stosowano drzeworyt oraz

składaną odlewana ornamentykę, jako uzupełnienie techniki ksylograficznej. Wysoki poziom artystyczny posiadają elementy dekoracyjne i ilustracyjne poczynając od końca XVII w., kiedy wprowadzono miedzioryt i staloryt; charakteryzują się one sztywnym rysunkiem, techniczną wprawą oraz doskonałością budowy kompozycyjnej.

W kompozycjach artystycznych wykorzystywano często elementy sztuki ludowej, które wprowadzone przez Fedorowa, weszły na stałe do arsenału wzorów zdobniczych i zapewniły książce ruskiej rodzimą oryginalność, a także elementy roślinne z ilustracją treści. W drukach późniejszych do zdobnictwa kart tytułowych wykorzystywano motywy architektury i sztuki barokowej. Ornamenty i ilustracje są lekko ożywione czerwonym kolorem i utrzymane w jednym tonie z drukiem liter.

Bogate zdobnictwo zarówno kart książki / w niektórych drukach liczba ornamentów i ilustracji sięga kilkudziesięciu / jak i opraw, będące dziełem znakomitych mistrzów, jest cechą wyróżniającą ruskie druki cyrylickie w zespole starych druków słowiańskich i zachodnioeuropejskich.

W okresie od II połowy XVI do końca XVIII w. na terytorium dzisiejszej Ukrainy działało wiele oficyn polskich. Większe ośrodki drukarstwa polskiego to: Lwów, Począjów, Berdyczów, Żytomierz, Łuck. W innych miastach istniały drukarnie, które wydały zaledwie po kilka, lub tylko po jednym tytule druków polskich.

Druki polskie i łacińskie wydawano również w drukarniach ruskich: we Lwowskiej Drukarni Bractwa, w drukarni Michała Śloski, Kijowsko - Pieczerskiej Ławry, w Czernihowie i Nowogrodzie Siewierskim.

Polskie drukarstwo na Ukrainie ma swój początek w roku 1578 we Lwowie, kiedy to z wędrownego drukarni Mikołaja Szarfenberga wyszło dzieło Jana Kochanowskiego "Dryas Zamchana polonice et latine". Drukarnstwo polskie w pewnym stopniu zaangażowane było w politykę Polski szlacheckiej.

Decyzja wydawania druków polskich i łacińskich w drukarniach ruskich podyktowana była niejednokrotnie tendencją do przyswoj-

nia wschodniemu słowiaństwu nauki i kultury zychodniej. Ilościowo produkcja druków polskich i łacińskich była niewielka. Dopiero wiek XVIII przyniósł poważny ich wzrost, który przekroczył produkcję poprzednich dwóch stuleci łącznie.

Książka polska i łacińska w swoim ukształtowaniu typograficznym wykorzystywała wszystkie elementy stosowane w drukarstwie zachodnioeuropejskim. Pozytywnym rysem wadawców druków polskich i łacińskich była dbałość o krój ozcionki, czysty i wyraźny druk oraz przejrzystą kompozycję stron. Podstawowe elementy pomocnicze i informacyjne pojawiały się już w pierwszych drukach. W zakresie zaś zdobnictwa rysuje się wyraźny wpływ sztuki ruskiej widoczny m.in. w winietach i przerywnikach, które wówczas w zachodniej sztuce drukarskiej były rzadko stosowane, natomiast w ruskiej sztuce drukarskiej były główną ozdobą tekstu.

Wpływ ten daje się również zauważyć w ornamentach i ilustracjach, zawierających te same motywy. Jest to następstwem wzajemnych kontaktów drukarzy oraz faktu zatrudniania w drukarniach polskich ruskich mistrzów sztuki drukarskiej.

Z artystycznych ozdób stosowanych w drukach polskich i łacińskich często spotykane to herby i sygnety drukarzy. W porównaniu z artystycznym wykończeniem druków cyrylickich, druki polskie i łacińskie, przedstawiają się skromniej. Mniej w nich przerywników, finalików i ilustracji. Nie znaczy to jednak, że książka polska i łacińska pozbawiona była ciekawych, oryginalnych elementów dekoracyjnych. Szczególnie książki XVIII-ne pod względem artystycznym stały dość wysoko. Nie wykorzystwały jednak tego bogactwa artystycznego, którym operowali ruscy mistrzowie sztuki.

MARIA JASIEKOWICZ

MUZEUM KSIĄŻKI W ZWIĄZKU RADZIECKIM

Na łamach czasopisma radzieckiego „V mire knig” od pewnego czasu zaczynają się pojawiać artykuły informujące o poczynaniach

w zakresie tworzenia muzeów książki w ZSRR.

Pierwszy artykuł ukazał się w 1974 r. A. Boesarta pt. „Projekt muzeum”, w którym autor opisuje swoją wizytę w Kijowie, gdzie powstało pierwsze w ZSRR muzeum książki. Dawny gmach typografii Ławry Reczerskiej został odrestaurowany i przystosowany do urządzenia w nim muzeum. Podstawowy zbiór kijowskiego muzeum stanowi literatura ukraińska ok. 6000 jednostek. Nadto ciągle przychodzą dary z różnych stron kraju. Państwowa Biblioteka im Lenina podarowała 2400 książek, ok. 4000 zebrał Oddział książki i Grafiki Kijowsko - Reczerskiego Rezerwatu. Muzeum T.G. Szewczenki przysłało utwory Szewczenki, wydane za granicą, muzeum historyczne - mazał ukraińskiego krzywicielela oświaty, Eliseja Pleteneckiego oraz mazał Piotra Mogiły, wydrukowany w Ławrze Reczerskiej w 1620 r.

Muzeum książki zbiera nie tylko stare książki, które są przykładami produkcji wydawniczej dawnych wieków. Celem muzeum jest stworzenie warsztatu doświadczalnego do rozwiązywania problemów związanych nie tylko z historią ukraińskiej książki, ale z jej obecnym, współczesnym rozwojem. Toteż muzeum gromadzi również wydawnictwa rewolucyjne, ulotki z okresu II wojny, partyzantki itp. Posiada pierwsze wydanie Lenina w języku ukraińskim, medale, dyplomy otrzymane przez Ukraińców na krajowych i międzynarodowych wystawach, prozę i poezję ukraińską z autografami autorów. Prócz książek zbierane są filmy, mikrofilmy, plakaty; plastycy przygotowują modele, makiety, które będą ilustrowały dawne urządzenia do produkcji książek.

Muzeum w Kijowie cieszy się poparciem całego społeczeństwa-biblioteki i prywatni bibliofile ofiarowują stale wiele cennych i rzadkich eksponatów. Wnętrze muzeum jest starannie przygotowane, przy wejściu stoi 3-metrowy pomnik legandarnego Nestora, wykonany przez rzeźbiarza A.S. Fużenko.

Muzeum w Kijowie otwarto w maju 1975 r., dla zwiedzających stało się interesującą placówką kulturalną, która ma ambicję nie ustępować muzeom w Łpsku czy Moguncji.

Drugim artykułem w czasopiśmie „W mire knig”, który wspomina

o zakładaniu muzeum, jest opublikowany w 1975 r. artykuł E. Niemirowskiego pt. "Skarbnica Leninowskiej Biblioteki", opisujący wystawę Biblioteki im. Lenina, urządzoną z okazji 50-lecia przekształcenia Biblioteki Rumiancewa w Państwową Bibliotekę im. Lenina. W artykule tym dobrze znany w kręgach polskich E. Niemirowskiej, kierownik Oddziału Rękopisów i Rzadkich Książek w Bibliotece Lenina, krótko tylko podał, że wystawa o książkowych skarbach biblioteki była pierwszym krokiem na drodze stworzenia muzeum książki. Zawierała ona 500 cennych eksponatów wszystkich czasów i narodów, wzbudziła wielkie zainteresowanie publiczności, zwiedziło ją 25 tys. osób w ciągu roku.

Dyskusję o tym, jakie powinno być muzeum książki rozpoczyna w roku 1976 tenże E. Niemirowskiej, również w czasopiśmie „V mire knig”. Autor podaje, że 25 grudnia 1975 r. wyszło rozporządzenie Ministerstwa Kultury ZSRR o założeniu muzeum książki. Z dniem 1 stycznia 1976 r. Naukowo-badawczy Oddział Historii Książki w Państwowej Bibliotece im. Lenina ma przekształcić się w muzeum książki, a troskę o jego założenie powierza się Bibliotece im. Lenina, Głównemu Urzędowi Handlu Książką i Wszeczwiązkowemu Towarzystwu Miłośników Książki. Przeznacza się na muzeum część starego budynku Biblioteki od ul. Frunzego z dużą salą Rumiancewa o pow. 1200 m², w sali tej będzie można urządzić wspaniałą wystawę obrazującą wielowiekową drogę słowa drukowanego. Ekspozycja powinna być nastawiona nie tylko na przeszłość, ale i na współczesność i przyszłość. Zaznajamiając zwiedzających z historią książki, należy tę historię traktować jako część społeczno-politycznej, kulturalnej i materialno-technicznej historii ludzkości. Głównym zadaniem wystawy jest zrozumienie współczesnych problemów na tle historycznym. Muzeum więc będzie propagować postanowienia partii i władzy radzieckiej, dotyczące prasy i wydawnictw, bibliotek i bibliografii, popularyzować marksistowsko-leninowskie ujęcie tych zagadnień, propagować osiągnięcia radzieckich wydawnictw, bibliotek w dziedzinie budownictwa komunistycznego. Muzeum winno stać się jednym z głównych ośrodków kulturalno-oświatowej pracy z czytelnikiem, wykorzystując najrozmaitsze formy tej pracy jak wykłady, konferencje, wystawy, prelekcje

radiowe i telewizyjne, spotkania z pisarzami, wydawcami.

W muzeum należy przede wszystkim eksponować książki; ekspozując je nie ograniczać się do ukazania miejsca i czasu wydania, ale powiedzieć o autorze, jego roli, o wpływie, jaka książka wywarła w swoim czasie na czytelników. Słowem - należy przedstawić wszystkie czynniki, które wpłynęły na powstanie i rozpowszechnienie książki. Obok książki, oczywiście, winny znaleźć się w muzeum eksponaty mówiące o całej ludzkiej działalności związanej z książką, a więc mogą być makiety, modele, portrety drukarzy itp.

Muzeum ma być placówką nie tylko naukowo-oświatową, ale winno zajmować się też działalnością badawczą. Powstaje na bazie Oddziału Rękopisów i Rzadkich Książek Biblioteki im. Lenina, gdzie założono naukowo-badawczy ośrodek historii książki, który to ośrodek został przekształcony na muzeum. Oddział Rękopisów i Rzadkich Książek, istniejący od 60 lat ma już tradycje badań historyczno-księgoznawczych. W 1973 r. rozpoczęto prace nad "Historią książki w ZSRR /1917-1977/". Przygotowuje się do druku pierwszy numer wydawnictwa "Książka radziecka"., Archiwalne zbiory państwowych bibliotek", zaczął wchodzić rocznik "Pedorowskie lektury". W wydawnictwie "Nauka" ukaże się praca zbiorowa pt. "Problemy rękopisów i książki drukowanej". Toteż w muzeum w najbliższym czasie należy opracować formy pracy naukowo-badawczej, równocześnie plan wystawy, która obejmie wszystkie etapy rozwoju książki, plan dostosowany do powierzchni wystawowej.

Ogólnokrajowe muzeum książki winno też przejąć opiekę nad już istniejącymi w bibliotekach muzeami i oddziałami rzadkich książek. Wszystkich zainteresowanych muzeum należy zjednoczyć, wzmóc wysiłki nad ujawnieniem cennych książek, do których należy nie tylko wybitne pamiątki kultury książkowej dawnych wieków, ale i wydawnictwa zakazane nielegalne, unikaty, rzadkie egzemplarze, które zbyt szybko rozeszły się.

Głosy w dyskusji na temat muzeum książki pojawiają się i w dalszych numerach 1976 r. w czasopiśmie "V mire knig". I. Barenbaum i M. Svojskij w artykule pt. "N¹e tylko skrabnica" przypominają o Leningradzkim Instytucie Książki, Dokumentu

i Pisma Akademii Nauk ZSRR /1930-1935/, który można uznać za poprzednika obecnie tworzonego muzeum. Instytut ten założony na bazie unikalnej kolekcji Muzeum Paleografii akademika N.I. Lichačeva był jedną instytucją w ZSRR zajmującą się naukowo-badawczą, kulturalno-oświatową i muzealno-wystawową działalnością. Wybitni uczeni radzieccy, pracownicy Instytutu jak A.S. Orlov, M.I. Malein, P.N. Berkov, A.G. Pomin wiele zrobili dla rozwoju radzieckiej teorii księgoznawczej. Wiadomo, że w Akademii Nauk ZSRR prowadzi się badania księgoznawcze. Świadczy o tym działalność D.S. Lichačeva i A.A. Sidorova. W Bibliotece Akademii Nauk w Leningradzie pracuje również Oddział Historii Książki. Toteż Akademia Nauk zgłasza również swój udział w tworzeniu muzeum.

Podstawowa działalność muzeum - to działalność wystawowa. Obok jednej dużej ekspozycji, przedstawiającej rozwój książki poprzez wieki, winny być organizowane mniejsze pomocnicze wystawy obrazujące czy to okres polityczno-społeczny, czy też rodzaj wydawnictw. Przy pomocy mniejszych wystaw muzeum będzie mogło bardziej zwrócić uwagę na zadania partii i władz w dziedzinie literatury, sztuki czy księgoznawstwa. Wystawy powinny być ruchome, żeby można je było łatwo eksponować np. w fabrykach, klubach. Towarzyszyć im powiniły wykłady na odpowiedni temat. W muzeum mają być eksponowane książki, ale nie tylko te, które stanowią pomniki kultury dziejowej, również i takie, które były charakterystyczne dla danej epoki, chociaż dziś nie posiadają wartości np. artystycznej.

Podobnie jak Niemirowskij autorzy artykułu podkreślają, że muzeum ma stać się ośrodkiem pracy kulturalno-oświatowej, pedagogicznej, wymieniają rolę filmów, konferencji, praktyk. Dla wszystkich związanych z książką muzeum stanie się ośrodkiem metodyczno-badawczym, prace nad historią książki wielkich bibliotek jak Biblioteki im. Lenina, Biblioteka im. Sołtykowska-Szczedrina czy Biblioteki Akademii Nauk będą wzbogacały działalność naukową muzeum, które stanie się ośrodkiem propagandy książki i badań księgoznawczych.

L. Lemaševa w swoim artykule pt. "Służba informacyjna"

podkreśla, że z punktu widzenia czytelnika muzeum przede wszystkim musi rozwinąć działalność informacyjną, która ma być szybka, sprawna, dotyczyć najnowszych osiągnięć księgoznawczych. Bibliofile winni też znaleźć tam miejsce dla siebie. W muzeum należy gromadzić znaczki dotyczące książki, exlibrisy, plakaty, prospekty. Można by stworzyć lektoria książki, wydawać abonamenty na cykl wykładów dotyczących jednego zagadnienia na wzór Muzeum Puszkina czy Galerii Trtiakowskiej. Muzeum mogłoby wydawać pamiatki: znaczki, exlibrisy dotyczące książki, zakładki, odbitki rycin itp.

Z punktu widzenia czytelniczki wypowiada się R. Klejmenova, która uważa, że wystawa dotycząca historii książki powinna być pogładowa, interesująca. Wyobraża sobie, że będzie sala kamiennej książki, sala rękopisów i sala drukowanej książki oraz modele warsztatów, czcionek z różnych epok. Historia książki wiąże się ściśle z rozwojem społeczno-politycznym, toteż muzeum powinno przedstawiać takie tematy jak "Książka a polityka", "Książka a nauka", "Książka a oświata" itp. Należy pokazywać pierwsze wydania książek. Można eksponować również cieszące się wielkim zainteresowaniem wydawnictwa seryjne, jak "Biblioteki Wszechświatowej Literatury", "Życie Wybitnych Ludzi", "Pomniki Literackie". Obok książek należy pokazywać także ilustracje.

Interesująca i pożyteczna byłaby ekspozycja na temat "Naukowo-techniczny postęp w służbie bibliotek", w której znajdują się najnowsze urządzenia do przesyłania informacji, maszyny cyfrowe, informacja o zbiorach większych bibliotek. W muzeum powinna znaleźć się sala dla bibliofilów, gdzie przedstawiane będą osiągnięcia klubów miłośników książek. Dla innych zwiedzających winny być organizowane pokazy filmowe, audycje radiowe i telewizyjne oraz udostępniane nagrania na temat książek.

Dyskusja o powstającym muzeum książki w Moskwie nie wydaje się skończona. Czas pokaże, ile z tych zadań i projektów zostanie zrealizowanych w najbliższych latach.

Bibliografia

1. A. Bossart: Cernovik museja - V mire knig 1974 nr 2 s. 22-23.

2. E.Niemirovskij; Sokroviščnica Leninskoj biblioteki - V mire
knig 1975
nr 1 s.81-84;
3. E.Niemirovskij; Muzej knigi: kakim emu byt? - V mire knig 1976
nr 6 s.82 - 83;
4. I.Barenbaum, M.Svojskij: Ne tolko sokroviščnica - V mire knig
1976 nr 9 s.85;
5. Obsuždaem stat'ju: Muzej knigi: kakim emu byt: "Služba informacii" - L.Lemeseva /Kiev/, Ubeždaet nagljadnost' - R.Klejmenova /Moskva/ V mire knig 1976 nr 11 s. 80.

MARIA JASIEWICZ

PIERWSZE MIĘDZYKRAJOWE TARGI KSIĄŻKI W MOSKWI 1977 r.¹

Realizacja uchwał podejmowanych na naradach o bezpieczeństwie i współpracy w Europie oraz przystąpienie ZSRR do Konwencji Genewskiej Prawa Autorskiego dały impuls do zaprojektowania międzynarodowych targów książki w Moskwie. Wprawdzie w ostatnich 10 latach były już 3 międzynarodowe wystawy książek, ostatnia w 1975r., jednak targi projektuje się jako imprezę na szerszą skalę o charakterze handlowym i propagandowym. Dewizą targów moskiewskich będzie "Książka w służbie pokoju i postępu". Międzynarodowe Targi Książki zostaną urządzone w pawilonach Wystawy Osiągnięć Gospodarki Narodowej na 25 tys. m² we wrześniu 1977 r., trwać będą 8 dni.

Głównym zadaniem targów jest nawiązanie kontaktów między wydawnictwami, agencjami i firmami radzieckimi a zagranicznymi, wynikiem tych kontaktów będą umowy na kupno i sprzedaż nakładów i praw autorskich oraz innych form współpracy w zakresie działalności wydawniczej.

1. Przy opracowaniu wykorzystano artykuł Ju. Torsueva: Vstreca - cerez god. V Mire Knig 1976 nr 8 s. 43 - 44.

Liczne firmy zagraniczne zgłosiły już swój udział w spotkaniu moskiewskim, tak więc, charakter targów będzie uniwersalny. Będą wystawiane książki z różnych dziedzin wiedzy: humanistyczne, przyrodnicze, techniczne, z literatury pięknej i dziecięcej, wydawnictwa albumowe, z zakresu sztuki, wydawnictwa informacyjne; prócz tego na targach pokazane będą płyty, slajdy, znaczki i kartki. Wybór eksponatów powinien być podporządkowany głównej dewizie targów i warunkom uczestnictwa. W praktyce należy rozumieć, że nie powinny na targach znaleźć się książki propagujące wojnę, rasizm lub obrażające moralność.

Ze strony radzieckiej główną opiekę nad targami obejmie Wszechzwiązkowa Agencja Prawa Autorskiego i Wszechzwiązkowe Zjednoczenie "Międzynarodowa Książka". Każde wydawnictwo uczestniczące będzie miało wyznaczone miejsce na swoją ekspozycję. Wydawnictwa radzieckie muszą poczynić wiele prac przygotowawczych. Specjalną uwagę należy zwrócić na dobór literatury oraz na stworzenie warunków dla operatywnego składania zamówień. Zalecane jest eksponowanie wydawnictw z ostatnich 2-3 lat lub prezentacja przy pomocy makiet i adnotacji tych, które mają się ukazać w najbliższych miesiącach. Ponieważ w ZSRR popyt na książki jest b. duży, najlepiej wydane publikacje 1976 i 1977 r. należy wcześniej zabezpieczyć, by nie zostały rozprzedane, to samo należy uczynić z matrycami i taśmami dla uzyskania możliwości szybkiego dopełniania nakładów. Niezbędne jest także przygotowanie się do zamówienia u partnerów zagranicznych najważniejszych pozycji, koniecznych dla radzieckiego czytelnika.

Omawiana ekspozycja pokaże bohaterską drogę całego narodu, doświadczenia socjalistycznego i komunistycznego budownictwa, prace nad realizacją zaleceń partii, walkę o utrwalenie pokoju i umocnienie jedności wszystkich postępowych narodów. Poprzez książki będzie można pokazać obraz życia ludzi radzieckich, rozwój osobowości w warunkach socjalizmu, wzrost życia materialnego i kulturalnego oraz osiągnięcia nauki radzieckiej i licznych narodowych kultur.

Zadaniem moskiewskich targów jest dać nie tylko szerokie możliwości handlowe dla wydawców, lecz również podkreślić wielkie

znaczenie książki we współczesnym świecie. Toteż targi będą równocześnie wystawą, która pod hasłem "Książki w służbie pokoju i postępu" przedstawi literaturę na najaktualniejsze tematy oraz pokaże osiągnięcia współczesnej nauki i sztuki poligraficznej. Najlepiej wydane pod względem zewnętrznym publikacje będą wydzielone oraz nagrodzone licznymi premiami, dyplomami organizacji państwowych i społecznych.

W okresie trwania targów przewiduje się bogaty program imprez dla uczestników targów, czytelników radzieckich i zwiedzających wystawę. Na terenie Wystawy Osiągnięć Gospodarki Narodowej oraz w innych dzielnicach Moskwy, w większych miastach i osiedlach całego kraju projektuje się kiermasze książkowe, spotkania z autorami, pisarzami, uczonymi. Planuje się też konferencję pod hasłem "O roli książki we współczesnym świecie"; będą odbywać się sympozja i spotkania uczestników i wydawców, księgarzy i poligrafów. Zagraniczni goście będą mieli możliwość zapoznać się z historycznymi i kulturalnymi pamiątkami Moskwy, jej muzeami, teatrami. Międzynarodowe Targi Książki w Moskwie winny stać się jednym z wybitniejszych wydarzeń w dziedzinie współpracy międzynarodowej.

IRENA PAWELEC

ZAUTOMATYZOWANY SYSTEM ZARZADZANIA PAŃSTWOWA PUBLICZNA BIBLIOTEKA NAUKOWO-TECHNICZNA ZSRR

Plany rozwojowe naukowych i technicznych bibliotek ZSRR przewidują daleko idącą modernizację form i metod ich działalności. Wiodącą rolę we wprowadzaniu tych zmian odgrywa GPFTB SSSR.

Państwową Publiczną Biblioteką Naukowo-Techniczną ZSRR w Moskwie znana pod skrótem GPFTB jest jednym z ogólnopństwowych centrów obsługi biblioteczno-informacyjnej, spełnia również rolę ośrodka naukowo-metodycznego sieci bibliotek specjalnych i naukowo-technicznych ZSRR.

Stale powiększająca się ilość zasobów informacji i w związku

z tym podwyższenie wymagań użytkowników w stosunku do kompletności i operatywności otrzymywanej z biblioteki informacji postawiło przed GPNTB skomplikowane zadania podwyższenia jakości obsługi informacyjnej. Jednym z efektywnych kierunków rozwiązania tego problemu jest doskonalenie struktury organizacyjnej zarządzania, stosowania ekonomiczno-matematycznych metod oraz środków technicznych opartych na technice komputerowej. Tylko kompleksowe stosowanie powyższych metod i środków daje szansę zabezpieczenia efektywności pracy dużej biblioteki. Właściwą drogą pozwalającą realizować systemowe podejście do problemu doskonalenia zarządzania biblioteką jest stworzenie i wdrożenie zautomatyzowanego systemu zarządzania biblioteką ASUB.

W latach 1971-1975 w GPNTB prowadzono prace nad projektowaniem, doświadczalną eksploatacją i wdrożeniem systemu ASUB-1, którego głównym zadaniem było poprawienie jakości głównych form działalności biblioteki, a także sprawne gromadzenie i szybkie opracowanie informacji.

W procesie opracowania i doświadczalnej eksploatacji ASUB-1 trzeba było rozwiązać niemało skomplikowanych organizacyjnych i naukowo-technicznych problemów, ze względu na to, że taki system powstawał jako pierwszy w kraju. Oprócz tego trzeba było pokonać psychologiczne bariery, przekonać pracowników o konieczności przechodzenia od dotychczasowych, tradycyjnych metod pracy do bardziej efektywnych przy pomocy nowych form kierowania biblioteką z zastosowaniem techniki komputerowej.

W oparciu o system ASUB-1 w pierwszym etapie, rozwiązywano zadania o podstawowym charakterze informacyjnym. ASUB-1 realizowano na komputerach drugiej generacji "Mińsk 22" i "Mińsk 23", z zastosowaniem zespołu urządzeń peryferyjnych krajowych i zagranicznych. ASUB-1 zespala główne procesy zarządzania działalnością biblioteki w jeden zautomatyzowany kompleks. Obejmuje:

- planowanie gromadzenia i rozmieszczenia zbiorów z wyzyskaniem prognoz według rodzajów potrzebnych źródeł i według rodzajów usług świadczonych czytelnikom i abonentom na podstawie danych statystycznych uzyskiwanych w procesie funkcjonowania bibliotek;
- operatywną kontrolę pracy działów biblioteki

- przygotowywanie niezbędnych danych dla oceny efektywności działalności biblioteki

Dla analizy tych procesów i określenia struktury ASUB używane były metody dekompozycji, które pozwoliły rozczłonkować obiekt analizy, w danym wypadku system zarządzania GPNTB na funkcjonalne bloki - podsystemy, ujawnić związki między nimi, poziomy zarządzania i w zależności od tego ustanowić dla każdego z nich ściśle określone funkcje.

Zautomatyzowany system składa się z podsystemu zarządzania biblioteczno-bibliograficznymi funkcjami /gromadzenia, opracowania, przechowywanie i rozmieszczenie zbiorów, informacji bibliograficznej obsługi czytelników/, podsystemu zarządzania zasobami /materialno-technicznymi, finansowymi i kadrowymi/.

Zarządzanie tymi podsystemami realizuje się w trzech grupach: prognozowania i planowania, operatywnego zarządzania, ewidencji i sprawozdawczości.

Rezultaty prowadzonej doświadczalnej eksploatacji pierwszego etapu były dodatnie, co pozwoliło na rozpoczęcie, od roku 1975, pełnej eksploatacji. Na dziś, w zautomatyzowanym systemie zarządzania biblioteką na pierwszym etapie jego wdrożenia, przewidywana jest realizacja 7 zadań:

- analiza potrzeb czytelniczych
- przygotowanie zaleceń w zakresie gromadzenia zbiorów
- przygotowanie zaleceń w zakresie rozmieszczenia zbiorów
- kontrola okresu wykorzystywania literatury z wypożyczeń międzybibliotecznych
- kontrola realizacji zamówień na kopie w systemie informacji sygnałnej
- rozrachunek z prenumeratorem wydawnictw GPNTB
- ewidencja ruchu kadr.

Wprowadzenie automatycznej analizy potrzeb czytelniczych w procesie eksploatacji ASUB-1 wykazało, że 50% stanowi popyt na literaturę z dziewięciu dziedzin: automatyka, telomechanika, technika obliczeniowa, radiotechnika i elektronika, zarządzanie gospodarką narodową, fizyka, matematyka, budowa maszyn, cybernetyka

i informatyka, ekonomika przemysłu, akustyka, optyka i elektryczność.

W bibliotekach nie stosuje się na ogół sformalizowanych metod określania egzemplarzowości, które gwarantowałyby maksymalne zaspokojenie popytu czytelników na literaturę, przy minimalnych wydatkach. Ustalenie egzemplarzowości w bibliotekach, w tej liczbie i w GPNTB ZSRR, realizuje się zwykle na podstawie osobistego doświadczenia i intuicji pracowników zajmujących się gromadzeniem zbiorów. Powoduje to często znaczne niezgodności między zamówioną literaturą a potrzebami czytelników. W 1974 r. w GPNTB została opracowana metoda korekty wstępnego zamówienia. Zalecenia dla korekty były wydane na podstawie zestawienia rezultatów analizy popytu i zamówienia według grup tematycznych. Przygotowanie zaleceń dla gromadzenia zbiorów pozwoliło określić niezbędną egzemplarzowość zamawianej literatury, odpowiadającą precyzyjniej potrzebom czytelniczym. Tym samym osiągnięto zmniejszenie liczby niezrealizowanych zamówień na literaturę /od 1973-1975 r.: na cybernetykę 2,5 krotnie, na zarządzanie 1,5 krotnie, na matematykę dwukrotnie, na automatykę dwukrotnie itd./.

Dalsza optymalizacja metod gromadzenia zbiorów sieci bibliotek powinna doprowadzić do zmniejszenia strumienia pytań dotyczących wypożyczeń międzybibliotecznych, ponieważ znaczna ich część jest wynikiem otrzymywania odpowiedzi odmownych uzyskiwanych na miejscu przez czytelników na skutek nieefektywnego gromadzenia i obsługiwania.

Wdrożenie ASUB-1 w pełną eksploatację w GPNTB pozwoliło: zdecydowanie skrócić czas poszukiwania i dostarczania źródeł informacji w podsystemie obsługiwanym, zmniejszyć kilkakrotnie ilość niezrealizowanych zamówień, zmniejszyć wieloegzemplarzowość książek i rozmiary ich zakupów o 10-20%, poprawić system operatywnego zarządzania biblioteką.

Dalsze prace nad rozwojem i udoskonaleniem ASUB będą prowadziły w kierunku uzyskania modelu, który dałby możliwość, na wszystkich poziomach zarządzania, proponować kierownictwu szereg alternatywnych rozwiązań optymalizujących pracę systemu.

Ważnym etapem będzie utworzenie banku danych zawierających wszelką informację o zbiorach biblioteki i jej czytelnikach. Etapy dalszego opracowania systemu ASUB będą się charakteryzowały skomplikowaniem funkcji ASUB, dużą ilością rozwiązań, wieloskładnikowością i wysokim stopniem automatyzacji. Stworzenie takiego systemu zarządzania zależy od środków technicznych przy pomocy których będzie on realizowany. Stosowanie komputerów trzeciej generacji podwyższy znacznie stopień automatyzacji procesów zarządzania, a w następstwie i efektywność obsługi użytkowników biblioteki.

Intensywne prace w dziedzinie opracowania zautomatyzowanych i zmechanizowanych systemów prowadzone są w szeregu dużych bibliotek ZSRR. Dały one już szereg ważnych rezultatów tak z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Za celowe uważa się opracowanie typowego automatyzowanego systemu zarządzania biblioteką.

Bibliografia:

1. Azuchanov A.S., Pol' L.M., Tarasov V.I.: Avtomatizacija upravlenija krupnoj bibliotekoj. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1976 nr 7 s. 38 - 41.
2. Osnovnye napravlenija razvitija naučnych, techničeskich i special'nych bibliotek na 1976 - 1980 gg. Nauč. Bibl. SSSR 1976 nr 6 s. 3 - 10.
3. Sokal'skij A.S., Amlinskij L.Z.: Ob ekonomičeskoj effektivnosti mehanizacii i avtomatizacii bibliotečnych processov. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1974 nr 3 s. 7 - 15.
4. Tarakanov K.V.: Vnedrenie avtomatizacii v bibliotečnuju praktiku - osnova dal'nejšego povyšeniija kačestva bibliotečno-informacionnogo obsluživanija. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1976 nr 1 s. 3 - 8.

STANISŁAWA WOJNAROWICZ

MOSKIEWSKI PROGRAM KSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW INFORMACJI
/Sprawozdanie uczestnika kursu/.

Prowadzeniem kursów kwalifikacyjnych dla pracowników informacji zajmuje się w ZSRR Instytut Podwyższenia Kwalifikacji Pracowników Informacji /IPKIR/. Jest to placówka powstała w ramach współpracy państw RWPG, mająca na celu zbliżenie, a nawet pewną unifikację programów kształcenia pracowników informacji. Instytut jest bezpośrednio podporządkowany Komitetowi Nauki i Techniki Rady Ministrów ZSRR. W jego ramach działają Katedry: Systemów Informacji Naukowo-Technicznej, Metod i Środków Informacji, Analityczno-Syntetycznych Opracowań Informacyjnych, Propagandy Naukowo-Technicznej, Reprografii.

Wykłady i zajęcia praktyczne jednego cyklu kursowego trwają 2 miesiące i w ciągu roku powtarzają się pięciokrotnie /w lipcu i sierpniu jest przerwa wakacyjna/.

Wykładowcy są pracownikami naukowymi Instytutu bądź też praktykami wiodących instytutów informacji /np. WINITI/. Uczestnikami są pracownicy ośrodków informacji ZSRR i krajów członkowskich RWPG. Każdy z nich może wybrać jedną z 6-ciu specjalizacji jak:

- Automatyzacja i mechanizacja procesów informacyjnych,
- Organizacja działalności naukowo-informacyjnej,
- Analityczno-syntetyczne opracowania źródeł informacji,
- Obsługa informacyjna użytkowników,
- Propaganda informacji naukowo-technicznej,
- Reprografia.

Najbardziej bliska pracy informacyjnej w bibliotece szkoły wyższej jest 4-ta specjalizacja. Jej program zajęć jest zaplanowany na 320 godzin lekcyjnych, z których 186 przypada na dyscypliny kierunkowe: "Podstawy i metody obsługi informacyjnej" oraz "Systemy klasyfikacji UKD". Pierwsza zapoznaje słuchaczy z zasadami organizacji współczesnej obsługi informacyjnej, z metodami i formami w zależności od specyfiki potrzeb poszczególnych

grup użytkowników oraz metodami i procesami tworzenia różnych typów aparatu informacyjnego. Cykl zajęć kończy się egzaminem. Druga dyscyplina zapoznaje z teorią i praktyką klasyfikacji, z możliwościami jej zastosowania przy organizacji aparatu informacyjnego oraz przy poszukiwaniu informacji. Po zakończeniu wykładów i ćwiczeń słuchacze wykonują pracę kontrolną i zdają zaliczenie.

Obok dyscyplin profilowych na omawianej specjalności prowadzone są zajęcia z przedmiotów uzupełniających tzw. mini kursy. Jednym z nich są "Podstawy informatyki i organizacja działalności naukowo-informacyjnej". Obejmuje on zagadnienia informatyki /teorii informacji/ jako dyscypliny naukowej oraz organizację działalności naukowo-informacyjnej w ZSRR i innych krajach produkujących w tej dziedzinie. Wykłady trwające 32 godziny zamyka egzamin.

"Analityczno-syntetyczne opracowania źródeł informacji naukowo-technicznej" - to kolejny mini kurs, który zapoznaje z metodyką zestawiania opisów bibliograficznych, referatów przeglądowych, z teorią redagowania czyli z tworzeniem tzw. dokumentów pochodnych.

"Podstawy budowy systemów informacji naukowo-technicznej i środki mechanizacji i automatyzacji procesów informacyjnych" - dają zasadnicze wiadomości o strukturze, funkcjonowaniu i metodach projektowania systemu. Zapoznają z metodami analizy przepływu informacji, środkami realizacji systemów informacyjno-wyszukiwawczych, współczesnymi środkami reprografii. Na tego rodzaju zajęciach otrzymuje się pewne minimum wiadomości o przechowywaniu i wyszukiwaniu zmikrofilmowanej informacji; zamyka je egzamin.

"Podstawy propagandy naukowo-technicznej i reklamy przemysłowej" - to nazwa przedmiotu, który zajmuje się organizacją propagandy naukowo-technicznej w ZSRR oraz metodami przeprowadzania propagandowych przedsięwzięć przez organy informacji. Określa się tu rolę propagandy w przyspieszeniu progressu naukowo-technicznego.

Oprócz wymienionych dyscyplin dla słuchaczy wszystkich specjalności przeznaczony jest cykl wykładów zajmujący się problemami współczesnej ekonomiki.

Przewidziane programem 3 egzaminy i 3 zaliczenia odbywają się po wyczerpaniu materiału ćwiczeń i wykładów, mają więc miejsce w drugim miesiącu zajęć. W pierwszym kursanci są obowiązani napisać prace zaliczeniowe, których tematy, charakter, promotor i niezbędną literaturę podaje się w dostarczonych wszystkim broszurach - "metodyczkach". Obrona odbywa się w wyznaczonym przez recenzenta terminie, nie później, niż w tydzień od dnia oddania pracy.

Realizowany już kilku lat program kursu obejmuje duży zakresowo materiał, bogaty przede wszystkim w wiedzę teoretyczną i historyczną. Prezentuje się też wiele form pracy informacyjnej. Słuchacze nie otrzymują gotowej, uniwersalnej recepty na udoskonaloną działalność informacyjną, lecz pewien zasób wiedzy ogólnej, która pomoże w wypracowaniu własnej, uwzględniającej potrzeby danego środowiska, metodyki działania, z dużym zainteresowaniem i przychylnością ze strony pracowników Instytutu spotyka się utrzymywanie kontaktu absolwentów z IPKIR-em; stwarza to możliwość uzyskania specjalistycznych porad i wskazówek.

RECENZJA: Oleg A. Kuznecov: Avtomatizacija v bibliotekach. Moskva, Izd. "Nauka" 1975 16⁰ 134 s.

Problem automatyzacji procesów bibliotecznych jest zagadnieniem trudnym, budzącym pytania i wątpliwości nie tylko wśród pracowników bibliotek, ale także wśród specjalistów innych profesji, dla których funkcje współczesnej biblioteki oraz sposobów ich realizowania nie są obojętne. Wydawnictwem dającym odpowiedź na rodzące się w tym zakresie pytania jest książka O. A. Kuznecova "Avtomatizacija v bibliotekach", wydana w 1975 r. w Moskwie przez wydawnictwo "Nauka".

Założeniem autora jest przedstawienie w możliwie dostępnym sposobie problemów automatyzacji procesów bibliotecznych, oraz poprzez unaocznienie możliwości wykorzystania komputerów w bibliotekarstwie, zainteresowanie zagadnieniami automatyzacji bibliotek. Autorowi udało się przedstawić podstawowe aspekty tego zagadnienia.

w sposób popularny, dostosowany do poziomu szerokiego kręgu pracowników bibliotek.

Kuznecov rozpatruje na wstępie wpływ postępu naukowo-technicznego na zagadnienia współczesnej książki oraz pozostającego w ścisłym z nim związku, zagadnienia kryzysu informacyjnego, którego pojęcie nie schodzi w ciągu ostatnich lat ze stron literatury dotyczącej bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Charakteryzując właściwości rewolucji naukowo-technicznej i wydzielając podstawowe cechy określające związek nauki i techniki, Kuznecov przedstawia drogę przewyższenia kryzysu w dziedzinie informacji naukowej. Istota tego kryzysu polega na tym, podkreśla autor, że produkcja informacji w znacznym stopniu prześciga możliwości jej równoczesnego przetwarzania i wykorzystywania; zjawisko to rodzi tzw. "szum" informacyjny i uniemożliwia użytkownikowi docieranie do informacji najbardziej dla niego istotnych. Jedynym skutecznym sposobem przewyższenia tego negatywnego zjawiska jest wg Kuznecova, kompleksowa automatyzacja procesów gromadzenia, opracowania i rozpowszechniania informacji.

W rozdziale drugim autor określa miejsce i rolę bibliotek w systemie informacji, przy czym wskazuje na specyfikę biblioteki jako ośrodka informacji oraz określa drogę do zwiększenia informacyjnej funkcji biblioteki. Drogą tą jest zastosowanie w procesach bibliotecznych urządzeń automatycznych.

Rozdział trzeci poświęcony jest badaniom biblioteki jako obiektu automatyzacji i posiada dużą wagę zarówno dla bibliotekarzy, jak i dla specjalistów systemów zautomatyzowanych w ogóle.

Analizując osiągnięcia w dziedzinie automatyzacji bibliotek zagranicznych, ukazując różne podejścia do zadań bibliotek teoretyków radzieckich i zachodnich, autor wskazuje na przyczyny niektórych nieudanych prób zautomatyzowania bibliotek zachodnich. Automatyzacja działalności bibliotek, wyjaśnia Kuznecov, nie może oznaczać automatyzacji istniejących, tradycyjnych procesów. Wymaga opracowania nowych, racjonalnych metod działania, dostosowanych do rosnących zadań współczesnej biblioteki oraz nowoczesnych środków technicznych.

Na podstawie doświadczeń bibliotekarstwa światowego zaobserwowano cztery zasadnicze kierunki automatyzacji działalności bibliotecznej: gromadzenia i opracowania dokumentów, rozpowszechniania informacji o dokumentach i ich zawartości oraz kontrolę wypożyczeń.

Charakterystyka pięciu pokoleń komputerów, zasada ich działalności, podstawowe pojęcia związane z zastosowaniem komputerów do pracy bibliotek, przedstawione są w rozdziale czwartym.

Rozdział ostatni zawiera omówienie osiągnięć w dziedzinie automatyzacji bibliotek radzieckich: Państwowej Biblioteki im. Lenina, Państwowej Publicznej Naukowo-Technicznej Biblioteki ZSRR, Biblioteki Kijowskiego Państwowego Instytutu Kultury, Biblioteki Akademii Nauk Estońskiej RR, Biblioteki Akademii Nauk w Leningradzie, a także szereg zautomatyzowanych systemów bibliotecznych w krajach socjalistycznych.

W zakończeniu książki autor przedstawia perspektywy automatyzacji bibliotek radzieckich.

Niedociągnięciem wydawnictwa jest brak, w przedstawieniu konkretnych przypadków, cytowań bibliograficznych wykorzystanych źródeł, które to cytowania są potrzebne nie tylko do ustalenia stopnia oryginalności ujęcia zagadnienia, ale i po to, żeby dać czytelnikowi wyobrażenie o literaturze przedmiotu. W sumie jednak książka Kuznecova jest wydawnictwem pożytecznym, przybliżającym trudne problemy automatyzacji bibliotek.

TERESA GAWORCZYK

MARIA WILCZYŃSKA

KRONIKA BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UMCS
/ 1.I. - 30.VI. 1976 r./

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA.

W marcu 1976 r. mgr Maria Bownik i mgr Urszula Rossa podjęły studia zaoczne na Podyplomowym Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W pierwszym półroczu br. przeprowadzono w Bibliotece dwa odczyty szkoleniowe dla ogółu pracowników:

- doc.dr Józef Szymański z Instytutu Historii UMCS mówił o badaniach nad pismami nowożytnymi od schyłku XIV w. /26 IV /

- mgr Teresa Gaworczyk i Mgr Maria Jasienowicz omówiły program rozwoju bibliotekarstwa polskiego, wg projektu opracowanego przez zespół pracowników na zlecenie Ministra Kultury i Sztuki / 3 V /.

Ponadto pracownicy brali udział w następujących wycieczkach szkoleniowych i turystycznych: 20 osób uczestniczyło w wycieczce szkoleniowej na Międzynarodowe Targi Książki, zorganizowanej w dniach 16 - 21 V przez Koło Miejskie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Lublinie; 52 osoby uczestniczyły w wycieczce turystycznej do Warszawy, Wilanowa i Żelazowej Woli, zorganizowanej przez Grupę Związkową ZNP przy Bibliotece z okazji Dnia Bibliotekarza / 29 - 30/.

Bibliotekarsze dyplomowani Biblioteki Głównej kontynuowali zajęcia dydaktyczne /wykłady i ćwiczenia/ dla I i II r. studiów zaocznych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej UMCS.

W pierwszym półroczu 1976 r. odbyło się 6 zjazdów studentów III roku /25.I. - 1.II., 7 - 17.III., 9 - 12.V., 16 - 20.V./, na których zajęcia prowadzili następujący pracownicy:

mgr Mieczysław Adrianek: Historia książki i jej funkcji społecznej - biblioteki,

mgr Teresa Batorska: Bibliografia,

mgr Maria Bownik: Bibliotekarstwo - katalogi rzeczowe,

mgr Stefania Fedorko: Bibliotekarstwo - udostępnianie zbiorów,

mgr Sabina Flanczewska: Historia książki i jej funkcji społecznej,

mgr Teresa Gaworczyk: Informacja naukowa,

mgr Maria Jasienowicz: Bibliotekarstwo - zagadnienia ogólne, gromadzenie zbiorów, magazynowanie,

mgr Jadwiga Olczak: Bibliotekarstwo - opracowanie alfabetyczne zbiorów,

mgr Stefan Pawelec: Wstęp do bibliotekoznawstwa i nauki o informacji.

W czerwcu br. na praktyce w Bibliotece Głównej przebywały 3 osoby z zaocznych studiów bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego. Opiekę nad praktykami sprawował Oddział Prac Naukowych i Dydaktycznych.

Oddział Informacji Naukowej przeprowadził szkolenie następujących użytkowników biblioteki:

- studentów III roku Wydziału Ekonomicznego UMCS /ćwiczenia bibliograficzne/,
- bibliotekarzy bibliotek szkolnych, uczestników kursu zorganizowanego przez IKNiBO /zajęcia biblioteczne/,
- studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa UAM /szkolenie warsztatowe/.

Dnia 19 maja 1976 r. z-ca dyrektora mgr Stefan Pawelec na konferencji szkoleniowej bibliotekarzy województwa chełmskiego, w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Chełmie wygłosił odczyt pt. "Biblioteka Główna UMCS i jej działalność informacyjna".

W cyklu prezentacji bibliotek lubelskich organizowanym w maju z okazji "Dni Oświaty, Książki i Prasy" przez Zarząd Okręgu SBP w klubie MPlK-u odbyło się spotkanie publiczności Klubu z przedstawicielami Biblioteki Głównej UMCS: mgr Teresa Gaworczyk, mgr Joanną Mikettą i mgr Stefanem Pawelcem. Tematem spotkania były zadania i formy działalności Biblioteki Głównej UMCS.

W tym samym dniu, czyli 28 maja, w Miejskim Domu Kultury mgr Sabina Flanczewska wygłosiła odczyt pt. "Cymelia Biblioteki

Główniej UMCS".

Mgr Stanisława Dąbek z Oddziału Zbiorów Specjalnych przeprowadziła 10 audycji słowno - muzycznych z płyt dla 258 osób, o tematyce j.n.:

- nagrania dokumentalne /dla 11 uczniów, 21I/
- muzyka średniowieczna /dla 30 studentów V roku filologii polskiej UMCS, 12 II/
- Haydn - Mozart /6 osób, 19 II/
- muzyka okresu Odrodzenia /dla 20 studentów V roku filologii polskiej UMCS, 26 II/
- Beethoven /17 osób, 26 II/
- uczymy się słuchać muzyki /dla 40 uczniów, 27II/
- muzyka programowa, ilustracyjna, pieśń /dla 45 studentów IV i V roku filologii polskiej UMCS, 11 III/
- nastroje wiosenne /dla 40 mieszkańców Państwowego Domu Rencistów w Lublinie, 30 IV/
- nagrania dokumentalne słowne i muzyczne /dla 38 uczniów 29 V/
- miłość do matki wyrażona w muzyce /dla 30 mieszkańców Państwowego Domu Rencistów w Lublinie, 11 VI/.

W Y S T A W Y

W omawianym okresie staraniem Oddziału Informacji Naukowej oraz Oddziału Zbiorów Specjalnych, zostały zorganizowane następujące wystawy tematyczne i okolicznościowe:

Igrzyska zimowe - 2-29 II,

Tadeusz Kościuszko w 130 rocznicę urodzin - 4 II - 4 III,

Międzynarodowy Dzień Kobiet - 8-30 III,

Joachim Lelewel - 22 III-25 IV,

Doc.dr Anna Kowalska /wystawa pośmiertna/ - 13-21 IV,

Wzajemna pomoc i współpraca między Polską a ZSRR - 18 IV -4 V,

Henryk Sienkiewicz zawsze czytany - 5-30 V.

Prof.dr hab. Stanisław Krzykała /wystawa pośmiertna/ 14-21 V.

Ponadto Oddział Informacji Naukowej urządził 7 wystaw nabytków polskich i zagranicznych.

Zorganizowana przez Oddział Zbiorów Specjalnych wystawa: Drukarstwo polskie XV - XVIII w., eksponowana była w następujących ośrodkach: Muzeum w Zamościu /1 - 20 I/, Biblioteka Miejska w Puławach /3 - 18 V/, Miejski Dom Kultury w Pułtusku /21 V - 14 VI/, Biblioteka Miejska w Wyszkanie /16 - 30 VI/.

Eksponowano również w gmachu Biblioteki dwie programowe wystawy na temat:

"Z dziejów walki o naukowy pogląd na świat", współorganizator - Uczelniany Ośrodek Pracy Ideowo - Wychowawczej UMCS, 10 - 31 I,

"Światowit z Wolina". Wystawa Muzeum Narodowego w Szczecinie. współorganizator - Zakład Archeologii UMCS, 9 IV - 1 V.

Mgr Artur Iskrzycki był komisarzem wystawy pt. "Polonia i przyjaciele Polski w Austrii", zorganizowanej przez Polonijne Centrum Kulturalno - Oświatowe UMCS, jako ilustracja sesji naukowej poświęconej 30-leciu Towarzystwa Austriacko - Polskiego, 8 VI - 31 VII.

W Y C I E C Z K I

Pracownicy Biblioteki obsłużyli 32 wycieczki, liczące łącznie 841 osób /w tym 1 zagraniczną z Rumunii/. Zwiedzający Bibliotekę - to w głównej mierze uczniowie szkół średnich i ostatnich klas szkół podstawowych, bibliotekarze bibliotek szkolnych i nauczyciele - uczestnicy kursów przedmiotowych i przygotowawczych na zaoczne studia uniwersyteckie, których organizatorem jest IKNiBO.

Ż Y C I E S P O Ł E C Z N E

W skład Rektorskiej Komisji Bibliotecznej, powołanej zarządzeniem nr 46/75 Rektora UMCS z dnia 1 grudnia 1975 r. z Biblioteki weszli /poza dyrektorem z urzędu/: wicedyrektor mgr Stefan Pawelec, mgr Joanna Miketta - kierownik Oddziału Gromadzenia

1. Uzupełniania Zbiorów, pełniąca w Komisji funkcję sekretarza.

Pracownicy Biblioteki uczestniczyli w następujących zebraniach i konferencjach:

9 II zebranie sprawozdawcz - wyborcze Grupy Związkowej ZNP przy Bibliotece UMCS. W skład nowego zarządu weszli: mgr Stanisława Wojnarowicz - przewodnicząca, Bożena Jakubik - zastępca, Stanisława Borowska i Ewa Bandura - członkowie zarządu, mgr Krystyna Bilka - społeczny inspektor pracy.

23 II odbyła się konferencja sprawozdawczo - wyborcza Rady Zakładowej ZNP przy UMCS. Bibliotekę reprezentowali następujący delegaci: mgr Krystyna Bilka, mgr Wiesława Fajks, mgr Teresa Gaworczyk, mgr Artur Iskrzycki, mgr Stanisława Wojnarowicz tow. Henryk Kijankowski, wicedyrektor mgr Stefan Pawelec. Do Rady Zakładowej Biblioteki weszli: mgr Wiesława Fajks - jako sekretarz, mgr Teresa Gaworczyk - jako członek Komisji Płacy i Pracy oraz mgr Artur Iskrzycki - jako przewodniczący Komisji Rewizyjnej.

4 IV odbył się walny zjazd sprawozdawczo - wyborczy Okręgu Lubelskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Do Zarządu Okręgu SBP weszli: mgr Joanna Miketta - wiceprzewodnicząca, mgr Teresa Gaworczyk - zastępca członka Zarządu, mgr Teresa Batorska członek Sądu Koleżeńskiego, mgr Artur Iskrzycki - przewodniczący Komisji Rewizyjnej. Ponadto mgr Jadwiga Olczak ponownie została przewodniczącą Zespołu do Spraw Katalogowania, a mgr Maria Wilczyńska przewodniczącą Sekcji Informacji Naukowej przy ZO SBP. Delegatem na Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Rzeszowie została wybrana mgr Jadwiga Olczak, zastępcą delegata - mgr Sabina Flanczewska.

A W A N S E, W Y R Ò Ż N I E N I A I N A G R O D Y

38 pracowników zostało objętych podwyżką płac w ramach przeszerogowań w obrębie stanowisk.

4 osoby otrzymały gratyfikacje jubileuszowe: mgr Mieczysława Adrianek, mgr Stefania Fedorko, Jan Grzanka, mgr Maria Jasienowicz.

R U C H S Ł U Ż B O W Y

Z dniem 1 VI 1976 r. decyzją Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, na wniosek Rektora UMCS, ze stanowiska dyrektora Zarządu Inwestycji Szkół Wyższych w Lublinie, został przeniesiony na stanowisko starszego kustosa dyplomowanego z powierzeniem funkcji dyrektora Biblioteki Głównej UMCS - Zdzisław Kowalski, doktor nauk humanistycznych.

Przestali pracować, odchodząc na własną prośbę niżej wymienieni:

Lidia Dudek, magazynier, 1 I;

Bolesław Korgol, kierownik Sam.Sekcji Administracyjnej, 1 I;

mgr Krzysztof Rott - Żebrowski, mł. bibliotekarz, 1 I;

Anna Droba, mł. bibliotekarz, 6 V;

Zofia Zarzyka, prac. obsługi, 8 V;

mgr Grażyna Rewucka, mł. bibliotekarz, 30 VI;

Przeniesienia służbowe w ramach rotacji objęły następujących pracowników:

Anna Kosdrój, z Biblioteki Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych do Biblioteki Instytutu Chemii, 2 I;

Zofia Pisarczyk, z Oddziału Informacji Naukowej /Sekcja Informacji Patentowej/ do Biblioteki Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych, 2 I;

mgr Joanna Wasilewska, z Oddziału Opracowania Wydawnictw Ciągłych do Biblioteki Instytutu Fizyki, 2 I;

mgr Przemysław Karczewski, z Oddziału Zbiorów Specjalnych do Oddziału Opracowania Druków Zwartych Nowych, 13 I;

dr Jerzy Szczepański, z Oddziału Opracowania Druków Zwartych Nowych do Oddziału Zbiorów Specjalnych, 13 I;

mgr Justyna Żulińska, z Oddziału Opracowania Druków Zwartych Nowych do Biblioteki Instytutu Chemii, 13 I;

mgr Anna Abramek, z Oddziału Udostępniania Zbiorów do Oddziału Opracowania Wydawnictw Ciągłych, 12 II;

mgr Urszula Gaszyńska, z Oddziału Opracowania Wydawnictw Ciągłych do Biblioteki Filologii Angielskiej, 16 III;

mgr Irena Kopruckowiak, z Oddziału Udostępniania Zbiorów do

Oddziału Katalogów, 12 V;

Na zastępstwo czasowe została zatrudniona z dniem 1 VI
Halina Babiarcz i skierowana do Oddziału Opracowania Wydawnictw
Ciągłych.

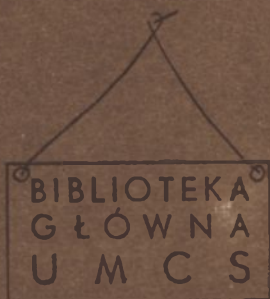
Biblioteka Uniwersytetu
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

2913

24

CZASOPISMA

1976

Znak wydawnictwa Biblioteki UMCS: Zbigniew Józwiak

Druk. UMCS, zam. 330/77, n. 200, f. A5